

ABDURRAHMAN-I CÂMÎ

(عبد الرحمن جامي)

(bk. CÂMÎ, Abdurrahman).

**ABDURRAHMAN b. EBÛ BEKİR
es-SİDDİK**

(عبد الرحمن بن أبي بكر الصديق)

Ebû Muhammed Abdurrahmân

b. Ebî Bekr es-Siddîk

(ö. 53/673)

**Hız. Ebû Bekir'in oğlu
ve Hız. Âişe'nin ana baba bir kardeşi.**

İslâmiyet'in ilk yıllarında müşrikler arasında yer aldı; Bedir ve Uhud savaşlarında onların safında bulundu. Hudeybiye Antlaşması sırasında veya daha yaygın bir rivayete göre Mekke'nin fethinden önce müslüman oldu. Asıl adı Abdü'l-Kâ'be olup bu isim Hız. Peygamber tarafından Abdurrahman'a çevrildi. Hayber Gazvesi'ne ve daha sonraki savaşlara katıldı. Vedâ haccında Resûlullah tarafından Hız. Âişe'ye umre yaptırmakla görevlendirildi. Peygamber'in hastalığı sırasında da yanından hiç ayrılmayarak hizmetinde bulundu.

Ok atmadaki mahareti ve cesareti ile tanınan Abdurrahman, babasının halifeliği dönemindeki irtidat olaylarında Hâlid b. Velîd'in kumandasında, özellikle Benî Hanîfe kabilesine karşı yapılan savaşlarda büyük yararlıklar gösterdi. Hız. Ömer zamanında da Suriye'deki fethilere katıldı. Cemel Vak'ası'nda Âişe'nin safında yer aldı ve Ali'yi destekleyen Mısır valisi kardeşi Muhammed'in üzerine yürüdü. Kardeşinin Muâviye b. Hudey tarafından öldürülmesine müdahale etmedi. Muâviye b. Ebû Süfyân'ın, oğlu Yezîd'i veliaht tayin etmesine Hız. Hüseyin, Abdullah b. Zübeyr ve Abdullah b. Ömer'le birlikte karşı çıktı ve ona biat etmedi. Daha sonra Muâviye'nin, biat etmesi için gönderdiği 100.000 dirhemi de reddederek Mekke'ye döndü.

Kureys'in en iyi ok atanlarından biri olan Abdurrahman, Mekke'ye 6 mil uzaklıkta bulunan Hubşî'de vefat etti. Cenazesi Mekke'ye getirilip orada defnedildi. Abdurrahman'dan sekiz kadar hadis rivayet edilmiş olup bunlardan üçü Buhârî ile Müslim'in *Şahîh*'lerinde, geri kalanlar ise *Kütüb-i Sitt'e*'nin diğer eserlerinde yer almıştır. Rivayetlerini Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde (I, 197-199) bir arada görmek mümkündür.

BİBLİYOGRAFYA :

Vâkıdî, *Kitâbü'l-Megâzî* (nşr. M. Jones), London 1965-66, I, 257; II, 695; İbn Hişâm, *es-Sîre* (nşr. Mustafa es-Sekkâ v.dğr.), Kahire 1375/1955, I, 638; II, 352, 602; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (nşr. Servet Ukkâşe), Kahire 1960, s. 174; Belâzûrî, *Ensâbü'l-eşraf*, IV/1 (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1979, s. 144-146; Taberî, *Târîh* (nşr. M. J. de Goeje), Leiden 1879-1901, I, 1751, 1940, 1943, 1947, 1950, 3405; II, 84, 176-177, 196-197; İbn Abdülber, *el-İstî'âb* (nşr. Ali Muhammed el-Bicâvî), Kahire 1969, II, 824-826; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, Kahire 1285-87, III, 304-306; Zehebî, *A'lamü'n-nübelâ*, II, 471-473; M. Th. Houtsma, "Abdurrahman", *IA*, I, 47-48.

MUSTAFA FAYDA

ABDURRAHMAN b. EBÛ LEYLÂ

(عبد الرحمن بن أبي ليلى)

(bk. İBN EBÛ LEYLÂ, Abdurrahman).

ABDURRAHMAN b. EBÛ'Z-ZİNÂD

(عبد الرحمن بن أبي الزناد)

Ebû Muhammed Abdurrahmân

b. Ebi'z-Zinâd el-Medenî

(ö. 174/790)

**Geniş hadis bilgisi
ve hadis rivayetiyle tanınan âlim.**

100 (718) yılında doğdu. Doğum yeri kesin olarak belli değildir. Babası ünlü fakih Ebû'z-Zinâd Abdullah b. Zekvân'ın künyesine izâfetle İbn Ebû'z-Zinâd diye tanınır. Ebû'z-Zinâd tâbiînden, Abdurrahman ise tebeû't-tâbiînden sayılır. Zehebî, onu altıncı tabaka âlimleri arasında zikreder. Rivayetleri daha çok babasından olduğu için ilk tahsilini de ondan yaptığı anlaşılmaktadır. Kıraati, meşhur kıraat âlimlerinden Ebû Ca'fer ve Nâfi'den öğrenmiştir. Nâfi' kıraatine dair bir eser kaleme aldığı bilinmektedir. Ayrıca Süheyl b. Ebû Sâlih, Hişâm b. Urve, Mûsâ b. Ukbe gibi meşhur âlimlerden rivayetleri vardır. Kendisinden de Saîd b. Mansûr, İbn Cüreyc, Ebû Dâvûd et-Tayâlisî ve diğer bazı hadis âlimleri rivayette bulunmuşlardır.

Abdurrahman b. Ebû'z-Zinâd, daha çok hadis ilmiyle meşgul olmakla birlikte, fikhî meselelerde de fetvalar vermiştir. Hadiste genellikle güvenilir kabul edilirse de bazı noktalarından tenkidî tâbi tutulmuştur. Bilhassa Hişâm b. Urve'den rivayet ettiği hadislerde güvenilir bir râvî (hüccet) kabul edildiği halde, diğer rivayetlerinde tam mânâsıyla *sika** sayılmamıştır. Cerh ve ta'dil imamlarından Yahyâ b. Maîn'e göre ise rivayet konusunda zayıftır. Bazı âlimler

Abdurrahman'ı, Bağdat'a gidip yerleştikten sonra babasından *garîb** hadisler rivayet etmesi sebebiyle tenkit ederler. Onun Medine'de iken rivayet ettiği hadislerin sahih olduğu, ancak Bağdat'ta rivayet ettiklerinin Bağdatlılar tarafından değiştirildiği de ileri sürülmüştür ki bu husus, Irak'a yerleştikten sonra tenkit edilmesine yol açan âmilleri açıklığa kavuşturması bakımından önemlidir. Bütün bunlara rağmen Abdurrahman b. Ebû'z-Zinâd, hadis ilminde ve rivayetinde yeri inkâr edilemeyecek bir âlimdir. Yetmiş dört yaşlarında Bağdat'ta vefat etmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1388/1968, V, 415; VII, 324; Hatîb, *Târîhu Bağdâd*, Kahire 1349/1931, X, 228; Zehebî, *Tezkiretü'l-huffâz*, Haydarâbâd 1375-77/1955-58, I, 247; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-nihâye* (nşr. G. Bergstraesser), Kahire 1351/1932, I, 372; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, VI, 170-173; Süyûtî, *Tabakâtü'l-huffâz* (nşr. Ali Muhammed Ömer), Kahire 1393/1973, s. 106; İbnü'l-İmâd, *Şezerâtü'z-zeheb*, Kahire 1350-51, I, 284.

MÜCTEBA UĞUR

ABDURRAHMAN b. EBZÂ

(عبد الرحمن بن ابري)

Abdurrahmân b. Ebzâ el-Huzâî
(ö. 70/689 civarı)**Kur'an-ı Kerim ve fikhî konularındaki
bilgisiyle tanınan sahâbî.**

Sahâbî olan babası da kendisi gibi Huzâaoğulları'nın âzatlısı idi. Mekke'de doğdu. Kur'an-ı Kerim üzerindeki derin bilgisi sebebiyle, efendisi ve Hız. Ömer'in Mekke valisi Nâfi' b. Abdülhâris, halife ile görüşmeye giderken onu yerine vekil bıraktı. Bu tercihin sebebini soran Ömer'e Nâfi', "Mekke halkı içinde Kur'an'ı en iyi okuyan ve ilâhî emirleri en iyi bilen odur" diye cevap vermiştir (bk. Müslim, "Şalâtü'l-müsâfirîn", 269). Abdurrahman, Sıffîn'de Hız. Ali'ye biat eden ashap arasında yer aldı. Daha sonra Ali onu Horasan'a vali tayin etti (658).

İbn Hibbân, Abdurrahman'ı tâbiilerden sayar, ancak İmam Buhârî ve Ebû Hâtim gibi muhaddisler onun ashtapan olduğunu belirtmişlerdir; hatta Ebû Hâtim, Hız. Peygamber'in arkasında namaz kıldığını ifade etmiştir. Nitekim Resûlullah'ın dağıttığı ganimetlerden hisse aldığına dair kendi rivayeti de bunu göstermektedir (bk. Buhârî, "Selem", 7).

Doğrudan Hz. Peygamber'den rivayet ettiği hadislerden başka (bk. *Müsned*, III, 406-407), Ebû Bekir, Ali, Ömer, Ammâr, Übey b. Kâ'b (bk. *Müsned*, V, 122-125) gibi büyük sahâbîlerden naklettiği rivayetleri *Kütüb-i Sitte*'de yer almıştır. Kendisinden de oğulları Saîd ve Abdullah, ayrıca Şa'bî, Ebû İshak es-Sebî ve diğer bazı tâbiiler hadis rivayet etmiştir.

Hayatının ileri dönemlerinde Küfe'ye yerleşen Abdurrahman'ın nerede vefat ettiği bilinmemektedir.

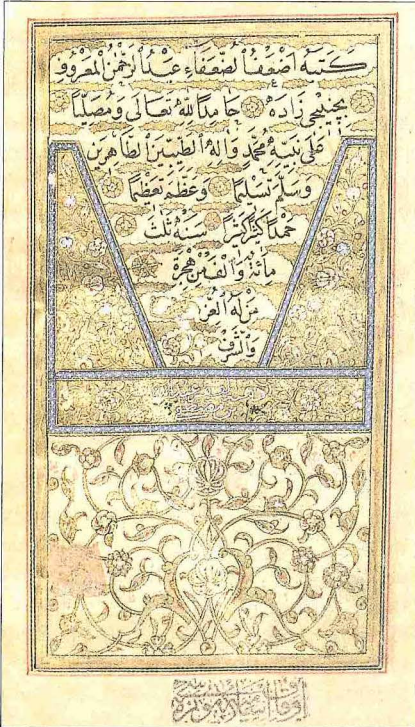
BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1388/1968, V, 462; *Müsned*, III, 406-407; V, 122-125; Buhârî, "Selem", 7; a.mlf., *et-Târihu'l-kebir* (nşr. Abdurrahman b. Yahyâ el-Yemânî v.dğr.), Haydarâbâd 1360-80/1941-60 — Diyarbakır, ts. (el-Mektebetü'l-İslâmiyye), V, 245; Müslim, "Salâtü'l-müsâfirîn", 269; İbn Ebû Hâtim, *el-Cerh ve't-ta'dîl*, Haydarâbâd 1371-73/1952-53 — Beyrut, ts. (Dârü'l-Kütübü'l-İlmiyye), V, 209; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe* (nşr. Muhammed İbrâhim el-Bennâ v.dğr.), Kahire 1390-93/1970-73, III, 422-423; Zehebi, *A'lâmü'n-nübelâ*, III, 201-202; İbn Hacer, *el-İşâbe*, Kahire 1328, IV, 149; a.mlf., *Tehzîbü't-Tehzîb*, VI, 132-133.

Raşit Küçük

Cinicizâde Abdurrahman Efendi'nin yazdığı ve Baruthane-
li Abdullah'ın tezhip ettiği Kur'ân-ı Kerim'in ketebeşi

ABDURRAHMAN EFENDİ, Cinicizâde

(ö. 1137/1724)

Türk hattatı.

İstanbul'dur. Sülûs-nesih yazılarını Ramazan Efendi'den öğrenerek icâzet aldı. Gubârî hattıyla yazmayı daha çok severdi. Yüz Mushaf-ı şerif yazdı. Eserlerinin çoğu Baruthaneli Abdullah tarafından tezhip edilmiştir. Hattat Hâfız Osman'ın ihtiyarlığında, kalemlerini onun arzusuna uygun bir şekilde açar, düzeltirdi. Aynı zamanda, devrinin meşhur müsiķişinası ve padişah mevlidhanlarından olan sanatkârın bu yönü üzerinde müsiķi kaynaklarında yeterli bilgi yoktur. Hayatının son yirmi yılı III. Ahmed zamanında geçmiştir. Hekimoğlu Ali Paşa Camii'nin karşısındaki Abdal Yâkub Tekkesi Şeyhi Üveys Dede Türbesi'nde gömüldür.

BİBLİYOGRAFYA :

Müstakimzâde, *Tuhfe-i Hattâtîn* (nşr. İbnülemin Mahmud Kemâl), İstanbul 1928, s. 253; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, IV/2, s. 564; Şevket Rado, *Türk Hattatları*, İstanbul, ts. (Yayın Matbaacılık), s. 102, 112, 131, 145; R. Ekrem Koçu, "Abdurrahman Efendi", *İst. A. I*, 158.

MUHİTTİN SERİN

ABDURRAHMAN EFENDİ, Kocahüsamzâde

(ö. 1081/1670)

Osmanlı şeyhülislâmı.

İstanbul kadılarlarından Tulumcu Koca Hüsam Efendi'nin oğludur. 1003'te (1594-95) İstanbul'da doğdu; medrese tahsilini tamamlayarak Şeyhülislâm Hoca-zâde Mehmed Efendi'den mülâzım oldu. Daha sonra babasıyla birlikte Mısır, Kudûs ve Medine'ye giderek burarlarda birçok âlimden ders okudu. Anadolu'ya döndükten sonra küçük medreselerden başlayarak sırasıyla Sahn-ı Seman, Ayasofya ve Süleymaniye gibi büyük medreselerde müderrislik yaptı. Abdurrahman Efendi daha sonra kadılık mesleğine geçti ve 1640-1645 tarihleri arasında Halep, Şam, İstanbul kadılıklarında bulundu. 1649'da Anadolu kazaskerliğine tayin edildi; ertesi yıl azledilerek kendisine Tırnova kazası arpalık olarak verildi. 1652'de Rumeli kazaskerliğine getirildi, ancak kısa bir süre sonra bu görevinden de azledildi.

İpsir Mustafa Paşa'nın âsilerin isteğiyle öldürülmesi sırasında, paşa tarafını tutan Şeyhülislâm Ebû Saîd Mehmed Efendi'nin azledilmesi üzerine, Abdurrahman Efendi 11 Mayıs 1655 tarihinde şeyhülislâm oldu. On aya yakın bir süre bu makamda kaldıktan sonra zü-yûf akçe ve ulûfe meselelerinden dolayı patlak veren ve Osmanlı tarihinde Çınar Vak'ası veya Vak'a-yı Vakvakıyye adıyla bilinen olaylarda görevden alınmasını istedi (5 Mart 1656). Olaylar sırasında âsiler padişahın ayak divanı* talep ettiler. Abdurrahman Efendi'nin saray ağaları tarafını tutması ve padişahı ayak divanına gitmekten alıkoymak istemesi üzerine azledildi; yerine Memikzâde şeyhülislâmlığa getirildi. Azlinden sonra, isteği üzerine kendisine Kudûs kadılığı verildi; bir süre Şam'da kaldı. Ertesi yıl Ayıntab, daha sonra da Mısır'da Cize kadılığı arpalık olarak verildi. Eylül 1670'te Mısır'da vefat etti.

Abdurrahman Efendi'nin hat sanatında, özellikle ta'likte üstat ve ayrıca mükemmel bir kermankeş olduğu kaynaklarda belirtilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Muhibbî, *Hulâşatü'l-eşer*, Kahire 1284 — Beyrut, ts. (Dârü Sâdir), II, 351-355; Şeyhî, *Ve-kâyiu'l-fuzalâ*, Beyazıt Devlet Ktp., Veliyyüddin Efendi, nr. 2361, I, vr. 185^b-186^a; *Devhatü'l-meşâyih maa zeyl*, s. 62-63; Müstakimzâde, *Tuhfe-i Hattâtîn* (nşr. İbnülemin Mahmud Kemâl), İstanbul 1928, s. 673; *İlmiyye Salnâme-si*, s. 463; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, III/1, s. 293; III/2, s. 472; Cl. Huart, "Abdurrahman", *IA*, I, 50.

MEHMET İPŞİRLİ

Şeyhülislâm Abdurrahman Efendi'nin vakıfla ilgili bir fetvası (*İlmiyye Salnâmesi*, s. 463)

